HISTORY STUDIES
INTERNATIONAL JOURNAL OF HISTORY

Selçuk TOPRAK; Bilal SÖĞÜT; A. Cem KOÇ; Elif ÖZER; Altan DİZDAR; Cüneyt DİLSİZ (2010). *Arkeoloji ve İnşaat Mühendisliği Ortak Çalışmaları*, Ankara: Efil Yayınevi, ISBN- 978-605-4334-01-8, 116S.

Akın TEMÜR [*]

Kitabın giriş kısmında yazılmasının temel amacı olarak, görünüşte birbirinden farklı iki meslek olan inşaat mühendisliği ve arkeoloji arasındaki uzmanlık anlayışını derinleştirmek ve geliştirmek olarak ifade edilmiştir. Üç ana bölümden oluşan kitabın birinci bölümünde inşaat mühendisleri için arkeolojiye giriş, ikinci bölümünde arkeologlar için inşaat mühendisliğine giriş ve son bölüm de ise İngiltere, Türkiye, Norveç ve Polonya'daki ortak çalışmalar sunulmuştur.

İlk olarak birinci bölüme baktığımızda, bu bölümün inşaat mühendisleri için arkeolojiye giriş başlığı altında on alt bölümden oluştuğu görülür. İlk bölüm arkeoloji nedir? ve neden önemlidir? sorusunu irdeler. Bu bölüm arkeolojinin tanımı, kapsamı, amacı, diğer bölümlerle ilişkisi gibi inşaat mühendisleri için kısa arkeolojik bilgileri içerir. İkinci bölümde Kültür ve Tabiat Varlıklarının Korunmasıyla ilgili ulusal ve uluslar arası yasalara yer verilmiştir. Özellikle bu kapsamda Türkiye de uygulanan kültür ve tabiat varlıklarının korunması ile ilgili 2863 sayılı kanunu üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde arkeolog olmak için gerekli olan kriterler, bu kapsamda Türkiye ve diğer Avrupa ülkelerindeki lisans, yüksek lisans ver doktora yapmak isteyenler için gerekli standartlar ortaya konulmuştur. Dördüncü bölümde arkeolojik bir organizasyon içinde yer alan kurum ve kuruluşlardan bahsedilmiştir. Bu çerçevede ulusal, bölgesel, yerel yönetimler, üniversiteler, müzeler ve özel kuruluşlar alt başlıklar altında değerlendirilmiştir. Beşinci bölümde kültürel miras yönetimi başlığı altında arkeolojik eserlerin korunması, daha iyi anlaşılması ve gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için, arkeologların ve planlayıcıların birlikle hareket etmesinin önemi vurgulanmıştır. Altıncı bölüm, arkeolojik alanlar; geçmişte yaşanmış toplulukların yaşadığı bölgelere göre değişikler gösteren taşınmaz ve taşınabilir kültür varlıkları Muğla, Antalya, Mersin ve Denizli illerindeki örneklerden yola çıkılarak fotoğraflı olarak karşılaşılmıştır.

[*] Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi – Samsun.

Yedinci bölümde arkeolojik ve doğal sitler başlığı altında bütün arkeolojik alanların eşit statüde olmadığı, bunların önem sırasına göre farklı dereceler altında değerlendirmesi gerektiği örnekler ışığında açıklanmıştır. Modern yerleşim alanları ve kalıntı türlerinde, arkeologların ve inşaat mühendislerinin ortak çalıştığı alanların geçmişteki ve günümüzdeki kullanımlarında ortak bir terminoloji geliştirmelerin gerekliliği üzerinde durulan sekizinci bölümde, iki meslek gurubunun uyumlu bir şekilde çalışabilmesi için, çalışma alanlarının belirli bir sınıflandırmaya tabi tutulmasının önemi vurgulanmıştır. Bu kapsamda örnek olarak İngiltere'de ki çalışma alanlarının yeşil, kahverengi, mavi ve sualtı adı altında sınıflandırıldığı, Türkiye de ise bu sınıflandırmanın çok yetersiz olduğundan bahsedilmiştir. Arkeolojik teknikler alt başlığı altında değerlendirilen dokuzuncu bölümde ise, kazıya başlamadan önce yapılan yüzey araştırması hava fotoğrafçılığı, jeofizik taramaları gibi hafriyatsız gerçekleştirilen arkeolojik teknikler ve sonrasında yapılan kazı, bunlara ait teknikler ve kazı sonrasındaki aşamalar ortaya konulmuştur. Onuncu bölüm arkeolojik proje tamamlama başlığıyla belirli bir program ve planlama çerçevesinde hareket edilmesinin gerekliliği ve kazı sonrasındaki verilerin detaylı bir analizinin yapılması ve raporların tutulmasını konularını irdeler.

Arkeologlar için inşaat mühendisliğine giriş başlığı altında değerlendirilen ikinci ana başlık 11. bölümden itibaren devam eden 12 alt bölümden oluşmaktadır. 11. bölüm inşaat mühendisliğinde kim kimdir? sorusuyla inşaat projesinde çalışan ekipte kimlerin bulunması gerektiğinden ve bunların görev ve sorumluluklarını konu eder. Sözleşme adı altındaki 12. bölümde proje öncesi gerçekleştirilecek sözleşme ve çeşitleri hakkında bilgi verilmiştir. 13. bölümde zemin mühendisliği, zeminin tanımı, özellikleri ve sınıflandırılmasından bahsedilmekte olup, bunlar tablolar halinde gösterilmiştir. Teçhizat ve makineler adı altında değerlendirilen 14. bölümde inşaat sahası içinde kullanılan iş makinelerinin özellikleri ve kullanım alanları temsili resimler ışığında ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve inşaat makineleriyle ilgili standartlar tablolar halinde sunulmuştur. 15. bölümde zemin içi yapıları başlığı altında temeller, tüneller, yollar, su yapıları, elektrik ve telekomünikasyon yapıları, çevre yapıları kıyı ve liman yapıları altında farklı başlıklarla değerlendirilmiştir. 16. bölüm sağlık, güvenlik ve çevre konu başlığıyla inşaat alanında sağlığın ve güvenliğin sağlanabilmesi için uyulması gereken kurallardan bahsedilir. Ayrıca kirlenmiş arazilerde, canlılara zarar verebilecek zehirli maddelerin bulunduğu alanlarda arkeologların olabilecek risklerin farkında olmaları ve buna uygun güvenlik planına sahip olmalarının gerekliliği üzerinde durulmuştur. 17. bölümde inşaat projelerinin yürütülmesi, planlama, tasarım ve uygulama aşamaları ayrıntılı bir şekilde alt başlıklarıyla birlikte açıklanmıştır. Planlama öncesi masa başı konu başlığıyla değerlendirilen 18. Bölümde, araştırmaların önemi ve kapsadığı alan hakkında bilgi verilir. Saha değerlendirmeleri ve modelleme adı altında değerlendirilen 19. bölüm inşaat mühendisliği ya da inşaat projesinin performansını etkileyebilecek geoteknik, jeolojik ve diğer ilgili bilgilerin elde edildiği süreçleri, çevresel konuların yapı üzerindeki etkilerini, sahada uygulanan araştırma tekniklerini, kazı öncesi yer altı modellemesini ve coğrafi bilgi sistemlerinin kullanımını konu alır. 20. bölüm sahada işbirliği ana başlığı altında bir proje esnasında arkeologun, restoratörün ve mimarın aynı ekipte bulunmasının birçok problemi ortadan kaldırmasına yardımcı olacağının önemi vurgulanır. İleri düzey arkeolojik çalışmalarda projenin inşaat aşamasına geçmeden arkeolojik kalıntıların taşınmasını, taşınamayan eserlerin olduğu bir alan ise, projenin revizyonunun yapılmasına ve uygulamanın bu doğrultuda gerçekleştirilmesinin gerekliliği üzerinde durulur.

3. ana başlık örnek çalışmalar adı altında 23. bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde İngiltere Fulham Sarayı'nda, Polonya Saski Sarayı'nda, Norveç'te Oslo Projesi'nde, Türkiye'de Marmaray Projesi'nde, Polonya'da Yamal-Avrupa Gaz Boru Hattı Projesi'nde ve

Birleşik Krallıkta Chester Northgate Yerleşim Projesi'nde yapılan çalışmalar fotoğraflar ışığında ayrıntılı bir şekilde değerlendirilerek, çıkarılabilecek dersler, ortaya konulmuştur. Kitabın sonunda ek olarak Arkeoloji ve inşaat mühendisliği paneli ve panel konuşmalarından bazı tespitler sunulmuştur.

Sosyal bir bilim olarak kabul edilen ve "kazı bilimidir" diyerek dar bir çerçeveye yerleştirilen arkeoloji, aslında tüm disiplinleri bünyesinde barındıran komplike bir bilim dalıdır. Tıptan astronomiye, matematikten biyolojiye insan elinden çıkmış olan her şey arkeolojinin kapsamı içindedir. Günümüzde isimlerini sıkça duymaya başladığımız Arkeobotanik ve Arkeozooloji gibi anabilim dallarını da dahil ettiğimizde tüm hayvan ve bitki kalıntıları da bu kapsam içine girer. Dolaysıyla insana, hayvana ve bitkiye ait olan her şey arkeoloji biliminin içeriğini oluşturur. Kitaba konu olan arkeoloji ve inşaat mühendisliği de bu ikili ilişkilerin iyi bir göstergesidir. Son yıllarda farklı bilim dalları arasında yapılan bu ortak çalışmalar kültürel mirasın korunması açısından sevindirici gelişmelerden biridir. Zira ülkemizde yapılan kazı çalışmaları büyük ölçüde arkeologlar üzerinden devam etmekte ve arkeoloji öğrencilerinin yoğun ders yükünün yanında, yerine göre mühendis, mimar, sanat tarihçi, antropolog, coğrafyacı, fotoğrafçı, teknik ressam, bilgisayar uzmanı hatta bir muhasebeci kadar ve de daha birçok bilim dalında az da olsa bilgi sahibi olmaları beklenmektedir. Bunun temelinde ise diğer bilim dalları ile işbirliği yapmak yerine her işin üstesinden kendi başına gelme çabası yatmaktadır. Durum böyle olunca arkeologlar kendi anabilim dallarında uzmanlaşmak yerine binlerce parçaya bölünmektedirler. Değerlendirdiğimiz bu kitap farklı bilimler arasında yürütülen bir işbirliğinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilebileceğinin en önemli kanıtlarından biridir.

İki farklı doktrinin bir araya getirilmesiyle oluşturulan bu çalışma alanındaki ender çalışmalardan biridir. Gerek arkeologlar için gerekse inşaat mühendisleri için bir rehber niteliği taşıyan bu çalışmayı bizlere sunan Selçuk TOPRAK, Bilal SÖĞÜT, A. Cem KOÇ, Elif ÖZER, Altan DİZDAR ve Cüneyt DİLSİZ'e teşekkür eder, bu alandaki çalışmaların sayısının daha da artmasını temenni ederiz.